

Поліщук Ярослав Олексійович (1960) – літературознавець, культуролог, краєзнавець.

Народився в учительській сім'ї в селі Самостріли на Волині (Рівненська область). Навчався на українській філології в Рівненському педагогічному інституті, учителював у місті Рівному. Від 1985 року донині викладає у вищій школі. Закінчив аспірантуру при Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова (1987–1990), де захистив кандидатську дисертацію «Філософська поезія Лесі Українки». Докторську дисертацію з української літератури та теорії літератури захистив в Інституті літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України 2000 року. Тема праці - «Феномен міфу та міфологічний горизонт українського модернізму». Вчене звання професора отримав у 2001 році. Відтоді працює професором на кафедрі україністики Ягеллонського університету у Кракові (Польща). Викладає також у Національному університеті «Острозька академія». У науковій та дидактичній практиці прагне поєднувати інновації з традиційними засадами.

Ярослав Поліщук – автор понад 400 наукових та науково-популярних публікацій. Окремими виданнями вийшли його науково-краєзнавчі книги «Шевченко і Рівненщина» (1987, 1988), «Література рідного краю» (1993), «Рівне: мандрівка крізь віки» (1998; друге, доп. вид. - 2009). Певний резонанс серед наукової громадськості здобула монографія «Міфологічний горизонт українського модернізму» (1998; друге, доп. вид. - 2002). Я. О. Поліщуківі належить упорядкування та наукове редагування численних збірників наукових праць, зокрема «Волинські дороги Уласа Самчука» (1994), «Леся Українка і національна ідея» (1997), «“Касандра” Лесі Українки та європейський модерн» (1998), «“Камінний господар” Лесі Українки та феномен середньовіччя» (1998). За редакцією проф. Поліщука вийшло 10 томів наукового збірника «Актуальні проблеми сучасної філології», визнаного ВАК України (1995-2008). Виконуючи протягом 1992–2001 років функції завідувача кафедри української літератури Рівненського державного гуманітарного університету, а також як науковий керівник, Я. О. Поліщук виховав нове покоління учених-філологів та викладачів вищої школи (кандидати філологічних наук Ірина Захарчук, Сергій Бабиш, Дмитро Кравець, Надія Антипчук, Ірина Бестюк, Олександр Кирильчук та ін.). Останніми роками Я. Поліщук успішно розбудовує наукову галузь україністики за кордоном, працюючи професором Ягеллонського університету (Польща) та виховуючи докторантів і магістрантів краківської україністики. Лише протягом 2005–2007 років у його літературознавчому семінарі захищено понад тридцять магістерських праць. Наукова діяльність проф. Я. О. Поліщука відома поза межами України, де його праці були опубліковані та високо оцінені (Польща, Болгарія, Чехія, Росія, Білорусь та ін.). Учений виявив організаторські здібності в громадсько-культурній діяльності, співпрацюючи в багатьох недержавних організаціях, зокрема в Українському фонді культури (член Правління УФК в Києві), Науковому товаристві ім. Т. Шевченка (був головою та заступником голови обласної організації), Міжнародній Асоціації Україністів. Його численні виступи в засобах масової інформації, а також на громадських зібраннях, ювілейних урочистостях тощо служать утвердженню української державності та провідних ідей сучасної гуманітаристики.

Сфера наукових зацікавлень ученого досить широка – україністика (історія літератури, критика), компаративістика, культурологія, методологія гуманітарних наук та теорія літератури. Однак незмінно в центрі його дослідницької уваги лишається красна словесність. Вартість наукового доробку Ярослава Поліщука підтверджують його нові праці, що мають інноваційний характер та зацеплюють нові підходи й інтердисциплінарні аспекти вивчення літератури та культури. Лише протягом 2008 року з'явилися друком три монографічні видання: «Література як геокультурний проект» (2008), «Пейзажі людини» (2008), «Із дискурсів і дискусій» (2008). Виступав Я. Поліщук також як літератор. Його художні твори – нариси, есеї, фейлетони, вірші тощо – друкувалися на сторінках періодики. Окрім публікацій у часописах, видав збірку есеїв «Мости і мілини» (2004). Наукові праці та громадська діяльність Ярослава Поліщука були відзначені Міжнародною премією УФК імені Володимира Винниченка (2003) та Всеукраїнською премією імені Івана Огієнка (2005), а також Почесною грамотою Міністерства освіти і науки України (2001), численними подяками.

http://uk.wikipedia.org/wiki/Поліщук_Ярослав_Олексійович

Ярослав Олексійович Поліщук .

Народився 5 грудня 1960 року в учительській сім'ї в селі Самостріли Корецького району, що на Рівненщині . Батьки - Галина Черниш (1925 - 1999) та Олексій Поліщук (нар. 1926 р.) - учителювали в місцевій школі, а своїх синів виховували в дусі морального обов'язку й дисципліни праці. З родинного гарту виніс майбутній літературознавець любов до рідного слова, культуру читання, спраглисть до пізнання . Опісля

закінчення Самострілівської восьмирічної, а пізніше Користівської середньої школи навчався на відділенні української філології в Рівненському педінституті (1977 - 1982). Літа навчання сформували особистість, визначили пріоритети в житті, виявили талант до наукової творчості. Цей талант помітили й підтримали наставники, яких Я. Поліщук завжди згадує зі щирою шаною - доцент Людмила Бондаренко, котра керувала науковими роботами, а також професор Борис Степанишин, який викладав методіку літератури. На останньому році студій був зроблений ще один важливий життєвий вибір - одруження з однокурсницею Любов'ю Томчук, з якою заклали міцну родину та виховали двійко дітей - сина Павла та доньку Марійку.

Освітнього досвіду набував, учителюючи у місті Рівному. На 1985 р. припадає початок педагогічної діяльності у стінах вищої школи, якій було суджено стати вибором на все життя. У 1985-2001 рр. працював у Рівненському державному гуманітарному університеті (до реорганізації - педагогічному інституті). Звісно, за винятком років навчання в аспірантурі (1987-1990) при Київському державному педагогічному інституті ім. О.М. Горького (нині - Національний педуніверситет імені М. Драгоманова), на кафедрі світлої пам'яті професора Петра Хропка (1928-2003). Упродовж 1993-2001 рр. Я. О. Поліщук завідував кафедрою української літератури Рівненського державного гуманітарного університету.

Ярослав Поліщук - із тих, хто вмів ходити пішки, де б він не був. Це - характерна риса сильних духом. Давня істина: вдома і стіни рятують. Натомість є й такі, які не зазнають у вибагливій життєвій канві духовного сум'яття. До

цього вони - за всіляких обставин - мають контрапункт: жити з трудового ритму, а не чекати «благ від природи». У 2001 р. на запрошення ректора авторитетного Ягеллонського університету він, не пориваючи з ріднокраєм, подався до Польщі і виборов посаду професора у старовинному Кракові. Таким чином, видатний учений вибудовує новий місток для плідних зв'язків з Польщею і збагачує рідну Вітчизну активними діями в культурно-освітній галузі. Водночас його лекції - окраса як для колективу краківського Храму науки, так і для Національного університету "Острозька академія". В його особі маємо щасливе поєднання панорамних досягнень передусім літературознавчого та культурознавчого характеру. До того ж, варто виокремити й краєзнавчий доробок Ярослава Поліщука. Він обіймає десятки статей у всеукраїнській та місцевій періодиці, а також кілька осібних видань.

Першою окремою книжкою Ярослава Поліщука стала праця "Шевченко і Рівненщина" (1987, друге вид. 1988). Тут докладно відстежено Кобзареві шляхи в краї, а також історію вшанування пам'яті великого поета. Звернемо увагу, що автор зумів видати працю ще за часів усевладної цензури. Це надто важливо, бо ж в умовах незалежної Української Держави окремі людці жбурляють камінням у святині України та її найдостойніших синів, зокрема Тараса Шевченка. Глибокий інтерес до давніх традицій письменства Волинського краю підтверджує наступне видання Я. О. Поліщука - "Література рідного краю" (1993). У ньому читач знайде й історію знаменитого "Пересопницького євангелія", і неймовірні творчі злети Уласа Самчука, Оксани Лятуринської, Олекси Стефановича. Автор із неабияким знанням і щирим захопленням розповідає про визначні сторінки культурної історії свого краю, відкриває справжні скарби красної словесності. І це, підкреслимо, в той час, коли про письменників української еміграції, про їхні незвичайні долі та сповнені туги за рідним краєм твори, ще небагато було відомо в материковій Україні.

Ще одна непересічна праця стала наслідком краєзнавчих пошуків та знахідок Ярослава Поліщука. Видана в 1998 році, книжка "Рівне. Мандрівка крізь віки" є цікавою, інформаційно насиченою історією міста. Це, до слова, єдина на сьогодні комплексна праця на окреслену тему. На сторінках газет "Рівне", "Сім днів", "Вісті Рівненщини" побачило світ чимало актуальних публікацій з-під пера нашого автора. До речі, недавно читацький загал отримав і друге, розширене видання названої книжки про Рівне як місто віків (2009).

Як учений з ім'ям міжнародного формату Ярослав Поліщук передовсім відомий завдяки своїм дослідженням актуальних питань української літератури та культури ХІХ-ХХ століть. Високої оцінки заслуговують, зокрема, його ґрунтовні монографії: "Міфологічний горизонт українського модернізму" (1998, друге вид. 2002), "Література як геокультурний проект" (2008), "Пейзажі людини" (2008), "Із дискурсів і дискусій" (2008), "І ката, і героя він любив... Михайло Коцюбинський" (2010). Без сумніву, кожна з цих праць має концептуально новаторський погляд на досліджуваний масив, що осмислюється, як правило, на

широкому суспільному тлі літературного процесу. Тут дослідник виразно долає усталені стереотипи і застарілі твердження, сміливо вдаючись до пошуку нових оцінок і підходів. Нерідко він успішно реалізує нові завдання, які майже не ставилися його попередниками-літературознавцями.

Це потверджує справді капітальна праця "Пейзажі людини" (Х. : Акта, 2008. - 346 с.), де простежується тема типологічних паралелей і художніх подібностей крізь призму культурної свідомості ХІХ-ХХ ст. Йдеться про інакший масштаб аналізу, власне, у сполучі з колоритом часу й простору, де немає місця спрощеному розумінню художньої світобудови. Ілюстративний матеріал належить до спадку Миколи Гоголя, Антона Чехова, Михайла Булгакова, Михайла Старицького, Якова Щоголева, Миколи Хвильового, Уласа Самчука, Наталени Королевої, а також Софії Яблонської, Михайла Жука, Максима Рильського. Літературознавець уміло й вдало виробив конкретний підхід до відбору й розгляду різнопланового матеріалу. Недаремно вдумливий рецензент праці, професор Тетяна Мейзерська відзначила такий акцент: "Враження від свіжих і нових думок, висловлених Я. Поліщуком, справді неординарне: йому вдається переконливо піддати деконструкції цілий блок "давніх ієрархічних рядів". Тому й закономірний висновок: книга дослідника є "надзвичайно талановите, артистично виконане дослідження, що, безумовно, має стати першорядним взірцем наукових спроб нового типу".

Грані дерзновенного творчого пошуку Ярослава Поліщука були виразно намічені вже у першій його системній монографії "Міфологічний горизонт українського модернізму" (Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2002; перше видання - 1998), що справедливо вважається однією з найцінніших робіт про український модернізм. Подібним чином можна оцінити й примітну та показову - в теоретичному плані - монографічну студію "Література як геокультурний проект" (К. : Академвидав, 2008. - 304 с). Про широку ерудицію її автора свідчить постановка поважних проблем та їхнє всебічне висвітлення. Зокрема, ідеться про типи художнього мислення як вияв "рухомої естетики", геокультурні орієнтації та визначальні тенденції, що спричиняли "діалог з традицією", як у випадку славетної поеми "Мойсей" (1905) Івана Франка. Ідеї цієї праці певною мірою перегукуються з ідеями, висловленими в "Пейзажах людини". Однак це не буквальні повтори, а творчі варіації.

Як учений Ярослав Поліщук уміє переконливо поєднати розмаїті факти, події, явища у контекстуальному річищі, а звідси - філософсько-естетичні категорії та психологічні поняття з літературно-критичними оцінками. Останнє, либонь, найбільш визначальна ознака монографії "Із дискурсів і дискусій" (Х. : Акта, 2008). Вона містить нетрадиційний підхід до окреслення дискусійного поля сучасної гуманітарної думки з проекцією на такі вагомні й різноманітні складники, як архітектура української книги; фольклор і літературна творчість; постколоніальна трансгресія; простір ідеологічного впливу; топографіка міста; літературний герой: ідентичність та емансипація; дилеми творчості; література й

політика. Все це, без сумніву, постає для дослідника і засадничим, і злободенним, і дискусійним, що й становить сутність словесно-образного мистецтва. Хоч і складається нерідко враження, що автор балансує "на плиткому пограниччі", але воно хибне; адже перед читачем - праця, де подано наскрізь аргументовано й успішно реалізований аналіз. Його результати свідчать про те, що у процесі культурної комунікації художня словесність закономірно виходить поза рамки традиційно приписуваних їй функцій. Одне слово: справді художній текст містить передусім реальність, яка несе в собі здійснений задум (приміром, міський ландшафт "з натури" з-під пера Сергія Жадана, "галицький текст" Юрія Андруховича чи Тараса Прохаська). Важливо, що буквально всі приклади досліджуваного масиву виконують не тільки ілюстративну функцію; вони розкривають власні проєкції естетичних і ширше - художніх вартостей, набуваючи узагальненого розважання з боку ученого про феномен літератури загалом. Звідси - примітний висновок: питання поезики, метакритики та культурної антропології інтерпретуються по-новому в контексті розмислів І. Дзюби, М. Жулинського, М. Ільницького, Г. Клочека, Ю. Коваліва, А. Гуляка, І. Лімборського, С. Павличко, Т. Гундорової, О. Забужко, О. Бондаревої, Г. Грабовича, М. Павлишина, О. Гриценка, з одного боку, та Я. Поліщука - з іншого. Йдеться насамперед про постановку того чи іншого розуміння теоретичних положень, яке докладно обґрунтовується на рівні сполуки "із дискурсів і дискусій".

Аналогічний шлях обрано і для характеристики художнього світу Михайла Коцюбинського на сторінках книжки, що має дещо несподівану й неоднозначну назву: "І ката, і героя він любив..." (К. : Академія, 2010). Ця праця, поза всяким сумнівом, зримо збагатила "архітектуру" українського літературознавства. До того ж вона видається особливим творчим досягненням Ярослава Поліщука упродовж останнього десятиріччя (2000-2010). Науковець уклав такий літературний портрет Михайла Коцюбинського, яким концептуально по-новому розвиває феномен письменника в контекстуальному розвитку європейських літератур, а також мистецьких течій кінця XIX - початку XX ст. Він усебічно осмислив життя й доробок творця новели "Що записано в книгу життя" (1910). Одне слово, цю монографію слід виокремити в особливий спосіб, оскільки вона відкриває багато нового й цікавого для широкого читацького загалу. Вона спричинить краще сприйняття творчої лабораторії не лише Михайла Коцюбинського, але й багатьох його сучасників - Івана Франка, Панаса Мирного, Івана Нечуя-Левицького, Володимира Винниченка, Василя Стефаника, Ольги Кобилянської.

Варто наголосити: від 1985 року, коли Я. Поліщук ступив на наукову стежку, промайнуло немало часу. Нині він обходить подвійний ювілей - власне п'ятдесятиліття та двадцятип'ятиріччя науково-педагогічної діяльності. Минулі роки означилися визнанням чільного доробку ученого та численними успіхами на обраній життєвій ниві. Це був свідомий шлях до вершин у своїй професії, у

майстерності науковця й педагога вищої школи. Звісно, шлях, не завжди простий і тим паче не завше легкий, але послідовний, відкритий і чесний. Пам'ятного 1990 року відбувся захист кандидатської дисертації на тему, що звучала тоді й звучить дзвінко сьогодні: "Філософська поезія Лесі Українки". А через десять літ (2000) захищено вже докторську на тему "Естетика міфу і міфологічний горизонт раннього українського модернізму" в Інституті літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України. Роботу високо оцінили Микола Жулинський, Петро Хропко, Тетяна Мейзерська, Олександр Ковальчук. Невдовзі отримано звання професора (2001). Таким чином, нині Ярослав Поліщук - поважний вчений; у його дослідницькому арсеналі - понад триста видрукованих праць. Це склало б честь першому-ліпшому представникові тих європейських університетів, які прокладають дорогу передовим науковим школам.

Його статті опубліковані в авторитетних виданнях за межами України (Польща, Австралія, Чехія, Росія, Болгарія, Білорусь). У науковій та дидактичній практиці завжди прагне поєднувати інновації з традиційними засадами, без яких немислима університетська традиція.

Дослідникові належить упорядкування та наукове редагування численних збірників наукових праць. Активною є участь Ярослава Поліщука у справі виховання нового покоління учених-філологів та викладачів вищої школи. Вдячного слова заслуговує Ярослав Поліщук за те, що він успішно розбудовує наукову галузь україністики у стінах Ягеллонського університету. Як професор цього університету також виховує наукову молодь, опікується науковим стажуванням учених з України. Зацікавлення викликають виступи вченого як автора художніх творів - численних нарисів, есеїв, фейлетонів, а також поетичних спроб. Вони друкувалися на сторінках української періодики. Щоправда, за зізнанням автора, літературна творчість має для нього побічне значення. Однак, поза всяким сумнівом, змістовною видається збірка есеїв "Мости і мілини" (К. : Брама, 2004), що мала дуже прихильні відгуки критиків. Ще одна грань творчого обдарування Ярослава Поліщука була засвідчена зовсім недавно. Його перу належить адекватний переклад монографії "Зустрічі з Іншим" (Х. : Акта, 2009) відомого польського інтелектуала Александра Ф'юта.

Науково-освітня та громадська діяльність Ярослава Поліщука були відзначені Міжнародною премією імені Володимира Винниченка (2003), Всеукраїнською премією імені Івана Огієнка (2005), Міжнародною премією імені Богдана Лепкого (2008), Всеукраїнською премією імені Олександра Білецького (2009), Міжнародною Гоголівською премією (2010). Кожна з цих відзнак стосувалася конкретної роботи чи низки праць, які стали істотним здобутком сучасної гуманітарної науки в Україні.

Ярослав Поліщук належить до того літературознавчого гона діячів, у колі якого панувала й за сучасної доби традиційно живе висока напруга думки. Його мислення здатне глибоко проникати у тонку матерію слова, намацувати та

дефініювати своєрідність літературної творчості. Тож належить сподіватися нових успіхів на шляху животворних ідей та творчих устремлінь.